

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

Рибіна Алла Матвіївна

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО
ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У ПЕДАГОГІЧНИЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-науковою програмою
Освітні, педагогічні науки (Педагогіка вищої школи)

Умань – 2022

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: кандидат педагогічних наук, доцент Безлюдна Н. В.

РЕЦЕНЗЕНТ: кандидат педагогічних наук, доцент Макарчук В. В.

Захист відбудеться 18 травня 2022 року о 9.00 год. на засіданні ЕК кафедри педагогіки та освітнього менеджменту.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі педагогіки та освітнього менеджменту, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. № 316.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	Error! Bookmark not defined.
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	Error! Bookmark not defined.
1.1. Прийняття рішень як психолого-педагогічна проблема	Error! Bookmark not defined.
1.2. Структура готовності майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності	Error! Bookmark not defined.
РОЗДІЛ 2. ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	Error! Bookmark not defined.
2.1. Сучасний стан формування готовності майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності ..	Error! Bookmark not defined.
2.2. Шляхи формування готовності майбутніх учителів до прийняття рішень	Error! Bookmark not defined.
2.3. Аналіз результатів дослідження	Error! Bookmark not defined.
ВИСНОВКИ	Error! Bookmark not defined.
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	Error! Bookmark not defined.
ДОДАТКИ	Error! Bookmark not defined.

Актуальність дослідження. Входження України в європейський освітній простір, реформування всіх ланок системи освіти актуалізують проблему професійного саморозвитку конкурентоспроможного та висококваліфікованого вчителя закладу загальної середньої освіти. Необхідність цих перетворень у професійній підготовці майбутніх фахівців відображена в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти, Концепції педагогічної освіти, професійний стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти», Національній стратегії розвитку освіти в Україні до 2021 року, проекті Концепції розвитку педагогічної освіти та в інших нормативних документах. За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, здатні навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в полікультурному середовищі та володіти іншими сучасними компетентностями. В умовах сучасної педагогічної освіти необхідним є формування особистості вчителя, який гармонійно поєднував би ініціативність, професіоналізм, творчість, стійкий інтерес до педагогічної діяльності, розвинені загальнолюдські цінності, відповідальність, високий рівень професійної компетентності та культури.

Модернізація системи освіти відповідно до соціально-економічних трансформацій в Україні, світових тенденцій глобалізації та інтеграції вимагає конкурентоспроможного вчителя, спрямованого на активну життєдіяльність за умови постійних суспільних змін.

Нові пріоритети освітньої політики потребують актуалізації діяльнісного характеру педагогічної освіти, зокрема створення оптимальних умов для особистісно-професійного становлення майбутнього вчителя, здатного до сприйняття та ефективного розв'язання проблем у реальному педагогічному процесі. Одним із провідних напрямів реалізації накреслених завдань професійної освіти є формування готовності випускника до прийняття педагогічних рішень.

Аналіз наукових праць дозволяє стверджувати, що професійна підготовка вчителя вивчалася за такими основними напрямами: психолого-педагогічні

аспекти розвитку особистості вчителя (В. Гриньова, В. Євдокимов, М. Євтух, І. Зязюн, С. Золотухіна, В. Лозова, О. Микитюк, І. Підласий, М. Подберезський, Л. Подимова, О. Попова, Г. Пономарьова, І. Прокопенко, С. Сисоєва, Г. Троцко, В. Шпак та інші); формування готовності до реалізації окремих функцій педагогічної діяльності (Ю. Богданова, О. Глузман, С. Гончаренко, Л. Кадченко, Л. Кандибович, Л. Кондрашова, В. Сластьонін та інші).

З'ясуванню теоретико-методологічних засад процесу прийняття рішень сприяв аналіз наукових праць, у яких поняття «прийняття рішень» визначається як одне із ключових у психології та педагогіці (Р. Акофф, П. Анохін, Л. Виготський, Б. Гершунський, В. Давидов, Ю. Козелецький, Г. Костюк, М. Лазарєв, О. Леонтєв, В. Рубакін, В. Спиридонов, О. Тихомиров, В. Шадриков та інші). Важливими для дослідження виявились праці Ю. Бабанського, Б. Гершунського, В. Чернобровкіна щодо специфіки прийняття саме педагогічних рішень. Проте існуючі праці не розв'язують у комплексі питання формування готовності майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності.

Отже, актуальність проблеми, недостатня теоретична та практична її розробка й зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи «Формування готовності майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити шляхи формування готовності майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності.

Відповідно до мети дослідження визначено його завдання:

1. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури уточнити сутність «готовності майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності».
2. Охарактеризувати структуру готовності майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності.
3. З'ясувати стан сформованості готовності майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності.

4. Обґрунтувати та експериментально перевірити шляхи формування готовності майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх учителів у закладі вищої освіти.

Предмет дослідження – шляхи формування готовності майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності.

Для розв'язання визначених завдань використовувались такі методи дослідження: теоретичні – вивчення, аналіз та узагальнення психолого-педагогічної літератури з метою визначення стану проблеми дослідження; емпіричні – педагогічне спостереження, усне та письмове опитування, бесіди, вивчення продуктів діяльності здобувачів вищої освіти, анкетування та тестування з метою визначення рівнів сформованості зазначеної готовності та динаміки її розвитку; педагогічний експеримент для перевірки ефективності шляхів формування готовності майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилось на базі факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Теоретичне значення дослідження полягає у тому, що розроблено шляхи формування готовності майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності; уточнено сутність готовності майбутніх учителів до прийняття рішень.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробці шляхів формування готовності майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності. Результати дослідження можуть бути використані в процесі професійної підготовки майбутніх учителів у закладі вищої освіти з метою формування й удосконалення готовності до прийняття рішень у педагогічній діяльності.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні положення, висновки і результати дослідження доповідалися та обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського

державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференція «Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика» (м. Умань, 24 листопада 2021 р.).

Публікації. Основні положення дослідження відображено в тезах: «Професійний саморозвиток педагога як психолого-педагогічна проблема».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи складає 118 сторінок, з них 96 сторінок основного тексту.

ВИСНОВКИ

Сучасні зміни в сферах життєдіяльності українського суспільства спричинили нове соціальне замовлення на підготовку вчителя, здатного до інноваційної педагогічної діяльності. Водночас невизначена, варіативна, багатоаспектна діяльність педагога, характеризується як перетворювальна діяльність, що спрямована на зміну навчального плану, методів навчання; як комунікативна діяльність, що передбачає безпосереднє спілкування; як цінносно-орієнтаційна, що спрямована на формування системи цінностей педагога. У такий спосіб актуалізується проблема формування готовності майбутніх вчителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності, що полягає в засвоєнні ними повного складу спеціальних знань, професійних дій і соціальних відносин, у сформованості й зрілості професійно значущих якостей особистості, інформаційної культури тощо.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури з обраної проблеми дозволив уточнити сутність поняття «готовність майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності» як інтегрованої якості особистості вчителя, що забезпечує успішність педагогічної діяльності через реалізацію мотиваційного, інформаційного, діяльнісного й особистісного складників. З'ясовано, що ефективність педагогічної діяльності вчителя залежить від його здатності приймати оптимальні рішення, яка, у свою чергу, зумовлюється рівнем сформованості в нього відповідної готовності.

Дослідження специфіки прийняття рішень у педагогічній діяльності дозволяє розглядати діяльність педагога як систему дій щодо усвідомлення проблемної ситуації, формулювання проблеми, розв'язання задач, обробки інформації, планування та прогнозування результату, вибору ефективного рішення. Отже, в контексті особистісно-діяльнісного підходу прийняття рішень у педагогічній діяльності передбачає організацію суб'єктно-суб'єктних відносин щодо дослідження проблеми й обрання ефективних способів її розв'язання і забезпечує активне переосмислення всіх складників освітнього процесу.

З метою з'ясування стану сформованості готовності майбутніх учителів до прийняття рішень нами було проведено констатувальний етап педагогічного експерименту. Проведено аналіз змісту освітньо-професійних програм підготовки майбутніх учителів, підбрано діагностичну методичку для визначення вихідного рівня готовності майбутніх учителів до прийняття рішень. З метою визначення стану сформованості готовності майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності було застосовано такі методи дослідження: аналіз документації, опитування (усне та письмове), бесіди, інтерв'ю, анкетування, діагностичні контрольні роботи.

Аналіз результатів констатувального етапу дослідження дав змогу зробити висновок про те, що традиційна система підготовки майбутніх учителів слабо зорієнтована на формування їх готовності до прийняття рішень у педагогічній діяльності. Установлено, що більшість здобувачів вищої освіти (67,2 %) мають початковий рівень сформованості готовності майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності, що дало підстави про проведення формувального експерименту, спрямованого на формування зазначеної готовності.

У ході експериментальної роботи обґрунтовано та експериментально перевірено шляхи формування готовності майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності, а саме: самостимулювання до прийняття ефективних рішень (процес самозаохочення, самоспонування до активізації зусиль, зміни поведінки, формування позитивного ставлення до процесу прийняття рішень, підвищення особистої зацікавленості суб'єкта на досягнення успіху); цілеспрямоване застосування засобів інформаційного моделювання в процесі професійної підготовки вчителів (оперативний метод опанування інформації на основі опрацювання прийомами мислительної діяльності).

Порівняльний аналіз результатів, отриманих на констатувальному і формувальному етапах дослідження, дає можливість стверджувати, що зафіксована суттєва різниця в динаміці рівня сформованості готовності майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності.

Позитивні зміни, які відбулися в ЕГ, дозволяє стверджувати, що обґрунтовані шляхи позитивно вплинули на ступінь сформованості готовності майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності.